

Inhoudsopgave

Over deze gids	9	<i>Teutoonse ridderorde</i>	44
Voorwoord	10	Litouwen behoudt zelfstandigheid	46
		De Hanzesteden en Hollandse scheepvaart op de Oostzee	47
ACHTERGRONDEN	15	De Lijflandse oorlog: verwoesting treft Estland, Lijfland en Letland	48
De Baltische landen in vogelvlucht	15	Liberaal Zweeds bewind	48
Balticum: Estland, Letland, Litouwen – drie nieuwe landen in Noordoost-Europa	15	De Grote Noordse Oorlog van 1700-1721	48
<i>Balticum – politiek correcte benaming</i>	16	<i>Estland, Lijfland, Koerland en Letland – geografische ligging</i>	50
Staatsbestel	17	De drie Poolse delingen: Litouwen onder Russisch gezag	50
Volkeren	19	Rusland en de Baltische provincies van 1721-1918	51
Godsdiensten	19	De Baltische landen tijdens het Interbellum: van 1918-1939	52
Landschap	20	<i>Nederlandse en Belgische diplomatieke vertegenwoordiging in de Baltische landen</i>	54
Klimaat	21	De Tweede Wereldoorlog en de Baltische landen	58
Milieu	23	De Baltische staten 'during soviet time': 1945 -1991	59
<i>Oostzee, Russisch afval en milieu</i>	23	Stappen naar onafhankelijkheid: milieubeweging, de 'Zingende Revolutie' en de menselijke keten van Vilnius via Riga naar Tallinn	61
Flora en fauna	25	Slim manoeuvreren naar hernieuwde onafhankelijkheid in augustus 1991	61
<i>Nationale parken</i>	26	Terug in Europa	61
Samenleving	29	<i>Staatsbezoek van Koning Willem Alexander en Paus Franciscus in 2018</i>	62
Korte inleiding	29	Economie en middelen van bestaan	63
<i>Eind 1991, Estland is onafhankelijk – het communisme ter ziele</i>	29	Landbouw, veeteelt en visserij	64
Bevolking	30	Handel, bankwezen en dienstensector	65
Taalprobleem: het Russisch	31	Verkeer en vervoer	65
Maatschappijstructuur	32	Mijnbouw en industriële activiteiten	65
Sociale voorzieningen	33	<i>Ondergang van de Estonia: grootste scheepsramp in Europa na de Tweede</i>	
Gezondheidszorg	33		
Onderwijs	34		
Media	34		
Kunst en cultuur	34		
<i>Stalin-architectuur</i>	36		
Sport	39		
<i>Wintersporten</i>	39		
Geschiedenis	40		
Prehistorie	40		
<i>Barnsteen – het 'Baltische goud'</i>	41		
Van prehistorie naar historie	42		
Orde van de zwaardridders verovert de landstreken Estland en Letland	42		
Ontstaan van de Lijflandse orde	44		

Inhoudsopgave

Wereldoorlog	66	Wodka	77
Toerisme	67	Auto's	79
Handelsrelaties met Nederland en België	68	Autobrandstof	
Vooruitzichten	69	Autonummerborden	
		Autopapieren	
		Autoreparatie	
		Bedelaars, oude vrouwtjes en muzikanten	81
PRAKTISCHE INFORMATIE	71	Beste reistijd	82
Aankomst, paspoort of ID-kaart wel maar visum niet nodig		Boekwinkels	82
Afstanden en reistijden	71	City tours / Hop-on Hop-off / stadsbezoek	82
<i>Enkele afstanden met gemiddelde reistijden</i>	71	Criminaliteit en andere ongemakken	83
Afval	72	Culturele ontspanning	83
Alarm	75	Cybercafé en internet	84
Alcoholhoudende dranken	75	Dagindeling en werktijden	84
Ambassades	76	Douanebepalingen	84
	76	Drinkwater	84



Huurfietsen in Vilnius

Foto: Shutterstock.com

Inhoudsopgave

Drugs	84	Toeristische informatie, publicaties en	
Elektriciteit	85	via internet	109
Feestdagen	85	Tijdsverschil	109
Fotograferen	86	Uitgaan	110
Geldzaken	86	Verzekering	110
Gezondheid	87	Vissen	110
Homoseksualiteit / LGBT	90	Wasserij en stomerij/dry-cleaning	110
Insecten	91	<i>Websites</i>	111
Jagen	91	Werken	113
Kerkdiensten	91		
Kleding	91		
Kranten en tijdschriften	91	BEZIENSWAARDIGHEDEN	115
Landkaarten, plattegronden, navigatie		Algemeen	115
en google maps	92	Stedentrips naar de hoofdsteden	
Literatuur	92	Tallinn, Riga en Vilnius	115
Logies: hotels en kamperen	92	Lang weekend of extra lang weekend?	115
<i>Saun</i>	94	Zomervakantie in de Baltische landen	115
Markten	96		
Militairen	96	ESTLAND	117
<i>Nederlandse militairen in Litouwen</i>	97	<i>Nationale symbolen van Estland</i>	120
Motoren en fietsen	98	Tallinn, hoofdstad met historie	122
Musea	98	<i>De Deense vlag en de naam van de</i>	
Omgangsvormen	99	<i>stad Tallinn</i>	123
Politie	99	<i>Toompea en Vanalinn</i>	126
Post en filatelie	99	Tallinn in de moderne tijd	127
<i>Postzegels</i>	99	<i>Tallinn en het westen in de Sovjettijd</i>	128
Prostitutie	100	Hedendaags Tallinn	128
Reisbureaus en touroperators	100	Wandelen door Tallinn	129
<i>Reisadviezen</i>	101	<i>Hollandse straatnamen</i>	130
Reisgidsen, reisverhalen en achtergrond-		<i>Geen gebouw hoger dan de Oleviste kirik</i>	135
informatie	100	<i>Stadsmuren</i>	137
Reizen naar, vanuit en in de Baltische		<i>Het Nationale zangfestival en de</i>	
landen	101	<i>'Zingende Revolutie'</i>	143
Reizen overig	105	Overig Tallinn	144
Restaurants, eten en drinken	106	<i>Tip: neem de tram!</i>	145
<i>Baltische keuken</i>	107	Dagtochten in de omgeving van	
Shoppen / winkelen	108	Tallinn	146
Souvenirs	108	<i>Mõisad, prachtige herenboerderijen</i>	148
Sport en fitness	108	<i>Helsinki, met de catamaran naar de</i>	
Telefoon / GSM	108	<i>Finse hoofdstad</i>	151
Televisie, radio en Nederlandstalige RTV	109		

Inhoudsopgave

Het Oosten – Narva en omgeving	157	Het Zuiden – Zemgale	217
Narva	157		
Ida-Virumaa / Omgeving Narva	160	LITOUWEN	219
Oud-gelovingen	163	<i>Nationale symbolen van Litouwen</i>	223
Het Zuiden – Tartu en omgeving	163	Vilnius – Barokke hoofdstad met een trots verleden	224
Tartu	163	Vilnius: een stukje historie	224
Tartumaa / Omgeving Tartu	166	Vilnius in de moderne tijd	228
<i>De Saatse Laars – visumvrij in Rusland</i>	167	Hedendaags Vilnius	228
<i>Seto – een onbekend volk</i>	169	Republiek Užupis	229
		Wandelen door 'Barok' Vilnius	230
Het Westen – Pärnu en de eilanden	172	<i>Verborgene schat in de muur van de Stanislova Bazilika</i>	232
Pärnu	172	<i>Heidenen en Christenen</i>	234
Haapsalu	174	Overige bezienswaardigheden	235
De eilanden	174	<i>Joods Vilnius</i>	236
<i>Begraafplaatsen</i>	177	<i>Uitgaan in Vilnius</i>	239
		Dagtochten in de omgeving van Vilnius	240
LETLAND	179		
<i>Nationale symbolen van Letland</i>	182	Het Midden en het Oosten – Aukštaitija	241
Riga, bruisende hoofdstad met historie	184	Ooievaars	242
Riga: stukje historie	184	Tocht naar het Aukštaitija Nationaal Park	242
Riga in de moderne tijd	188	Ignalina, Visaginas en de kerncentrales	
<i>Riga tussen oost en west</i>	189	Ignalia	243
Hedendaags Riga	189	Overige plaatsen: Panevėžys, Kedainiai, Ukmergė en Utena	244
Wandelen door Riga	190		
Overig Riga	196	Het Zuiden – Dzūkija en Suvalkija	244
<i>Uitgaan in Riga</i>	197	Dzūkija	244
Dagtochten in de omgeving van Riga	198	Suvalkija	246
		Kaunas, hoofdstad van 1919 tot 1939	246
Het Westen – Kurzeme	199	<i>Jan Zwartendijk</i>	251
<i>Restanten van de Koude Oorlog</i>	201		
<i>De Lijflanders, ook Lijven genaamd</i>	205	Het Westen – Žemaitija	253
Het Noorden – Vidzeme	206	Klaipėda (Memel)	254
Gauja Nationaal Park	206	Koerse Nering of Koerse Schoorwal met het plaatsje Nida	256
<i>Een tragische vertelling</i>	210	Overige plaatsen	259
<i>Moerassen en venen</i>	212	Kruisberg	260
Het Oosten – Latgale	214		
Daugavpils	214		
<i>Daugavpils Cietoksnis en Mark Rothko</i>	215		

Inhoudsopgave

Met de auto naar de Baltische landen		Plaatsnamen, geografische en historische namen	271
Verschillende routes	261	Telwoorden	274
Heen via Polen	261	Woorden voor dagelijks gebruik	276
Warschau – Vilnius – Riga	265	Over de auteur	282
Van Riga naar Tallinn	266	Register	283
Terug via Finland en Zweden	266		
Ideale reisroute	267		
Ten slotte	268		
De drie talen	269		
Het Ests / Eesti keel	269		
Het Lets	270		
Het Litouws	270		



De Kruisberg in Litouwen

zie je de hoogte er niet echt van af aangezien het binnenland van de Baltische landen op een gemiddelde hoogte van 50 tot 100 meter boven de zeespiegel ligt.

Bij het verder opwarmen van het Baltische gebied na de ijstijd nam ook de vegetatie toe en ontstonden er uitgebreide wouden en moerassen. De drie landen zijn nog steeds bijzonder begiftigd met prachtige ongerepte natuurgebieden: uitgestrekte bossen, meren, veengebieden en moerassen met een rijke flora en fauna bieden alles wat een ecotoerist begeert. De wisseling der seizoenen en winterse landschappen geven daaraan nog een speciale charme.

KLIMAAT

Het klimaat komt in grote lijnen overeen met dat van Nederland en België waar het ook echt wel uitmaakt of je in de kustgebieden woont of in het binnenland. De kustgebieden aan de Oostzee hebben meer weg

van een zeeklimaat, terwijl landinwaarts snel de kenmerken van het landklimaat zichtbaar worden: droger, warmer in de zomer en kouder in de winter.

De (korte) zomers zijn over het algemeen zeer aangenaam met temperaturen van 20 à 25 graden, maar ook de 30 graden wordt regelmatig gehaald. Het is dan prima strandweer en in het binnenland is het heerlijk toeven aan de oevers en in het water van de vele meren en rivieren. Dit wordt nog versterkt doordat, gezien de wat hogere breedtegraad dan in Nederland en België, de zon langer aan de hemel staat en daardoor gelegenheid heeft de ondiepe meren en kustwateren op te warmen. In Tallinn, de meest noordelijke stad, schijnt de zon in de zomer wel 18 uur maar in de winter is het amper zes uur licht.

De winters zijn echt langer en een flink aantal graden kouder dan in onze streken. Het landklimaat en de korte dagen doen



Tallinn onder een laagje sneeuw

personen of zelfs slaapzalen. Je kunt dan een bed huren per nacht en de kamer delen met (on)bekenden. Er zijn meestal kluisjes voor waardevolle spullen. Toilet en douche zijn gemeenschappelijk. Gezien evenwel de grote

belangstelling ook bij rugzakreizigers is het, zeker in de zomer, lang niet altijd mogelijk een bed te bemachtigen. Bovendien, reken op prijzen vanaf € 15 per bed.

SAUN

Eerst drie waarheden: de Esten hebben de 'saun' uitgevonden (en niet de Finnen), de sauna wordt 'saun' genoemd en niet sauna en de Esten bouwen eerst een saun en dan pas hun huis!

Een saun wordt gebouwd van hout en bestaat meestal uit twee vertrekken. Het eerste vertrek is de (uit)kleedplaats en het tweede de saun zelf. Daar staat een op hout gestookte kachel die een aantal grote kiezelstenen tot hoge temperaturen opwarmt. Het opwarmen van deze stenen kost nogal wat tijd maar het voordeel is ook dat de stenen de warmte lang vasthouden. Om de lucht niet te droog te laten worden staat er ook een ton met water, dat geleidelijk verdampft. Het water wordt ook gebruikt om het naakte lichaam te bevochtigen of over de stenen uit te gieten waardoor de temperatuur in de afgesloten ruimte snel hoger wordt. Het lichaamsreinigend effect ontstaat vooral doordat zweet door de vergrote poriën dringt en de huid reinigt. Afkoeling buiten in het water van een meertje of in de sneeuw en vervolgens weer opnieuw in de saun maakt de huid meer soepel en bevordert de bloeddorstroming. Enige zelfkastijding met zachte berkentwijgjes helpt daarbij. Saun is niet alleen goed voor het lichaam maar ook voor de geest. Het is

zeer ontspannend en rustgevend en het dwingt de saunganger tijd uit te trekken voor het ritueel. In principe gaan jongens en mannen en meisjes en vrouwen gescheiden naar de saun. Alleen bij families en onder zeer goede vrienden gaan mannen en vrouwen gezamenlijk. Het spreekt voor zich dat saun niets van doen heeft met een op seks gerichte activiteit.

Saun is al eeuwen en eeuwen oud en natuurlijk net iets anders dan Turkse stoombaden of andere lichaamsreinigende baden waar ook ter wereld. Feit blijft dat dergelijke badrituelen in wezen hetzelfde zijn: goed voor het lichaam en goed voor de geest.

U kunt overigens ook in Letland en Litouwen goed terecht voor een verfrissende saun!

In de saun

Er werd een fles Sakubier doorgegeven, ik nam een koele slok. Helju gooide een plens bier op de kachel, die sissend verdampste. De verrukkelijke geur van versgebakken brood verspreidde zich door de ruimte. 'Als het paradijs bestaat,' opperde Daina, 'moet dat op een sauna lijken.' Maar Helju vond dat het nog aan iets ontbrak. Ze riep wat naar de vrouwen in de kleedkamer en een meisje met blond engelenhaar kwam een bos ber-

kentwijgen brengen. Helju daalde af en weekte de takjes even in een bak water. Daarna warmde ze de bundel boven de hete stenen en gebaarde dat ik me om moest draaien. Het regende slagen op mijn rug. In een kloppende ritme kwam

het takkenbosje op mij neer. Iemand gooide weer water op de hete stenen, alles werd in nevelen gehuld.

Uit het boek: 'Uit het moeras' van Carolijn Visser



Houten sauna

Kamperen

Een andere belangrijke manier van vakantieverblijf is kamperen. Dat kan overal in de vrije natuur, bij de boer of op campings. Men verblijft er meestal onder 'basic' omstandigheden. Er is altijd wel een sauna. Het zijn vaak wél de fraaiste plekjes aan zee of in de natuur. De campings doen soms nog denken aan de vakantiecampen uit de Sovjettijd: kleine houten blokhutten aan een meer of in de bossen met een volleybalveld en een groot grasveld voor tenten. Verder zijn er natuurlijk een klein winkeltje en een terrasje voor het

drinken van mierzoete limonade, grote flessen bier of eindeloze glaasjes wodka.

Tip: Neem voor de (koude) avonden en nachten voor in de tent, caravan of camper – om op te zitten of te slapen – een elektrische deken mee. Als het lukt om ergens een stopcontact te vinden zit en slaapt u heerlijk warm!

Zie: kamperen in de Baltics: www.camping-estonia.ee; www.camping.lv; www.camping.lt

Reserveren via internet: is sterk aan te raden.

TALLINN, HOOFDSTAD MET HISTORIE

Het jaar 1219 is in de geschiedenis van Estland een zeer belangrijk jaar. Het was het jaar waarin de Denen met een veroveringsleger aan de kust verschenen om zich meester te maken van de houten vesting aan de baai en de daarbij gelegen kliffen van wat nu Toompea heet. Er woonden daar al eeuwenlang een paar honderd vissers en handelslui die als tussenschakel eenvoudige handel dreven met Vikingen en Russen. Huiden, hout en barnsteen waren belangrijke artikelen.

Lang hebben de Denen de vesting niet in hun bezit gehad. In 1227 veroverden de Duitse ridders van de Orde der Zwaardridders, die vanuit Letland langs de kust naar het noorden trokken, de vesting 'Taani Linn', ofwel 'Deense stad'. Met de verovering door de

Duitse ridders begon een periode van Duitse aanwezigheid in Tallinn, die, hoewel onder verschillende heersers, onafgebroken zou duren tot 1940. De stad Tallinn werd door de Duitse ridders 'Reval' genoemd en deze naam is tot 1918, toen Estland onafhankelijk werd, de meest gangbare naam van de stad geweest.

Na 1227 verwisselde Tallinn verschillende malen van eigenaar: Duitsers, Denen, Zweden en Russen volgden elkaar op. Maar we moeten daarbij wel bedenken dat de stad Tallinn/Reval als belangrijke handelsstad binnen het verbond van Hanzesteden een grote mate van vrijheid kende en de Denen en Zweden een zeer liberaal bewind voerden. Er had zich inmiddels een scheiding voltrokken tussen enerzijds de Duitse edelen en ridders en anderzijds de kooplieden, handelslui en ambachtslieden. De edelen die



Tallinn

DE DEENSE VLAG EN DE NAAM VAN DE STAD TALLINN

Het bleek de Denen nog niet zo gemakkelijk de vesting te veroveren en er moest een wonder aan te pas komen om de 'heidenen' te verslaan. De Deense koning Waldemar II, in het nauw gedreven, bad tot God om steun; en zie, er viel een rode vlag met wit kruis uit de hemel als teken dat zijn gebeden God hadden bereikt. Dat gaf nieuwe energie en het lukte Waldemar de vesting te veroveren. De vlag die

zo wonderbaarlijk uit de hemel viel, werd later, bekend als de Dannebrog vlag, de Deense nationale vlag... Maar dat niet alleen: de door de Denen veroverde vesting werd 'Taani Linn' genoemd, hetgeen Ests is voor 'Deense stad'. En zo hebben de Denen hun nationale vlag te danken aan de Esten en hebben de Esten de naam van hun hoofdstad Tallinn te danken aan de Denen...



Het monument op de legendarische plaats waar de Deense vlag uit de hemel viel Foto: Shutterstock.com

meer gericht waren op grondbezit, bezaten uitgebreide bezittingen op het platteland. Zij leefden van de opbrengst van het land, waar de lokale bevolking als slaven en lijfeigenen voor hen werkte. Deze scheiding had zich ook letterlijk voltrokken: de Duitse adel bewoonde de vesting Toompea, terwijl de handelslui en vaklieden in de ommuurde

benedenstad woonden. Kleine boertjes en arbeiders, werkzaam voor scheepsindustrie zoals houtbewerkers, touwslagers, timmerlieden en sjouwers, woonden op hogergelegen gedeelten buiten de ommuurde stad. Alleen in tijd van nood zochten ze hun toevlucht binnen de muren.



TALLINN



1. Pikk Hermann (toren)
2. Lossi Plats (Kasteelplein)
3. Riigikogu (Parlement)
4. Nederlandse ambassade
5. Toegang tot Pikk Jalg en Toompea
6. Vabaduse Väljak (Vrijheidsplein)
7. Linnamuseum (Stadsmuseum)
8. Viru Väljak (Viruplein), overstaphalte tram 1,2,3 en 4)
9. Stalin-architectuur